

**PROTOCOL PER A LA PREVENCIÓ,
DETECCIÓ I ACTUACIÓ
EN CAS D'ABUSOS A MENORS
I PERSONES VULNERABLES**

BISBAT DE TERRASSA

ÍNDEX

1.- Finalitat

2.- Marc jurídic:

- 2.1- Conceptes
- 2.2- Marc legislatiu civil
- 2.3- Marc legislatiu canònic

3.- Prevenció de l'abús

- 3.1.- Selecció del personal i els col·laboradors
- 3.2.- El Servei Diocesà d'atenció als abusos de menors i persones vulnerables
- 3.3.- Programes de Formació Contínua per a la Protecció de Menors
- 3.4.- Codi de Bones Pràctiques

4.- Detecció de l'abús

- 4.1. Indicadors específics
- 4.2. Indicadors inespecífics

5.- Actuació davant l'abús

- 5.1. El procés canònic
- 5.2. Línies guia d'actuació canònica
- 5.3. La justícia restaurativa

Annexos:

- Annex I: Declaració personal responsable de rebuig a l'abús sexual a menors i adhesió a la prevenció i actuació a la diòcesi de Terrassa
- Annex II: Informe de notificació
- Annex III: Model d'autorització de trasllat d'informe

1.- FINALITAT

La diòcesi de Terrassa, ha aprovat el present *Protocol per la prevenció, detecció i actuació en cas d'abusos a menors i persones vulnerables* recollint els criteris i la normativa de la Santa Seu contingudes en el document ***Norma de gravioribus delictis*** així com en les disposicions del Sant Pare i del Dicasteri per la Doctrina de la Fe i la normativa civil que li és aplicable per tal d'ajudar a prevenir, detectar i actuar en cas d'abusos a menors i a persones vulnerables.

En la redacció d'aquest document s'ha tingut en compte els *Criteris i orientacions en relació al protocol de prevenció i actuació d'abús de menors* aprovat a la diòcesi el mes de maig de l'any 2019, i més darrerament el document *Protocol marc per la prevenció i actuació en cas d'abusos a menors i equiparables legalment*, aprovat a l'Assemblea de la Conferència Episcopal Espanyola el mes de novembre de 2022.

En la base de la redacció d'aquest protocol es troba la visió evangèlica de l'amor que troba en Jesucrist la seva plenitud tot mostrant que l'amor de Déu és infinit i el porta a donar la vida per la salvació de la humanitat. Des d'aquesta orientació l'acció de l'Església ha de cercar sempre i per damunt de tot la salvació i el bé de cada persona tot respectant la seva integritat com a fill de Déu, i per tant propiciar la creació d'espais en els que el desenvolupament de les activitats pastorals, formatives o assistencials sigui expressió d'aquest compromís de l'Església en la cura i protecció de les persones, d'una manera especial de les més petites, febles i vulnerables.

La finalitat principal és la creació d'un sistema de protecció integral a les persones que afavoreixi el desenvolupament de la persona en la seva dignitat tenint en compte la prevenció i protecció davant els possibles abusos. Per això es tindran en compte els criteris aquí assenyalats en la selecció i formació per als que treballin o es relacionin en els àmbits eclesials, establint un codi de conducta i bones pràctiques.

A la vegada aquest document estableix els mecanismes per a detectar, denunciar i actuar amb la màxima diligència i fermesa davant les situacions de possible abús perpetrat per qualsevol membre del personal o col·laboradors en les activitats que es duen a terme a la diòcesi de Terrassa, protocol·litzant els procediments a seguir en aplicació de la normativa canònica i civil.

I finalment, aquest document ofereix el marc apropiat i les eines necessàries per l'acompanyament de les víctimes en el tractament de les situacions provocades per l'abús, així com també dels victimaris, cercant la reparació del mal causat, ajudant-los a que assumeixin la seva rehabilitació, passant de la justícia retributiva a la justícia restaurativa, expressió d'una major consciència, responsabilitat i compromís

Aquest protocol ha de ser aplicat a les parròquies i institucions de la diòcesi així com també a altres institucions i grups que estiguin en contacte amb menors i la responsabilitat dels quals recaigui sobre la pròpia diòcesi o parròquia. Els àmbits als quals pertoca són pastorals, formatius i assistencials: la catequesi parroquial d'infants i adolescents, els centres d'esplai o agrupaments, moviments infantils i juvenils i altres realitats d'Església que treballen amb menors, les escoles

diocesanes i parroquials, els centres assistencials, infantils, familiars i sanitaris, les colònies i convivències amb menors, el reforç escolar, les escolanies parroquials, les corals infantils i les celebracions sacramentals.

2.- MARC JURÍDIC

2.1- Conceptes

Segons l'APA (Associació Americana de Psiquiatria) en el *Manual Diagnòstic i Estadístic dels Trastorn Mentals; DSM-5* defineix els abusos sexuals infantils amb aquests termes: “*Qualsevol tipus d'activitat sexual amb un infant que estigui destinada a proporcionar una satisfacció sexual a un dels pares, un cuidador o qualsevol altre individu que tingui alguna responsabilitat sobre l'infant. Els abusos sexuals inclouen activitats com carícies als genitals de l'infant, penetració, incest, violació, sodomització i exhibicionisme indecent. També s'inclou com a abús sexual qualsevol explotació de l'infant sense necessitat de contacte, per part d'un progenitor o cuidador; per exemple, obligant, enganyant, atraient, amenaçant o pressionant l'infant perquè participi en actes de satisfacció sexual a tercers, sense contacte físic directe entre l'infant i el seu agressor*”.

Aquesta conceptualització s'ha d'estendre a qualsevol persona les capacitats cognitives i/o volitives de la qual siguin similars a les del menor, i aquesta circumstància està acreditada mitjançant un dictamen clínic i/o judicial.

La víctima és qualsevol persona menor de 18 anys o persona amb les seves capacitats limitades psíquicament o que tingui un ús imperfecte de la raó o aquells que equipara el dret al menor. És important tenir en compte, a més a més, alguns factors de risc com carències afectives, falta d'habilitats socials i de comunicació o la baixa autoestima.

El victimari o agressor és qui comet el delictes, aquí és important indicar que tot aquell menor d'edat que pel seu nivell de desenvolupament o situació de superioritat cometi aquests actes també serà objecte d'intervenció per part dels responsables.

2.2- Marc legislatiu civil

El coneixement o la recepció d'una denúncia d'abús a un menor obliga legalment, però també per ètica i responsabilitat, a la comunicació d'aquest fet a les autoritats, i aquesta obligació és molt més important que la confidencialitat o qualsevol tipus de relació personal, professional o pastoral. D'altra banda, tant el marc civil com l'eclesiàstic obliguen a actuar sempre que es coneguin fets d'aquesta naturalesa.

El marc legislatiu aplicable a aquest protocol és:

- **Convenció dels Drets de l'Infant** (Assemblea General de les Nacions Unides, 20 de novembre de 1989 – ratificada per Espanya el 6 de desembre de 1990): Art. 19.

- El 25 de maig de 2000, l'**Assemblea General de les Nacions Unides** va adoptar la Resolució "Un món digne per als infants".
- L'any 2004 l'ONU aprova el Protocol Facultatiu de la Convenció sobre els Drets de l'Infant relatiu a la venda d'infants, prostitució infantil i utilització d'infants en la pornografia infantil.
- L'any 2008 es va nomenar un Representant Especial del Secretari General sobre la Violència contra els infants.
- A nivell europeu, el **Consell d'Europa**, el 20 d'octubre de 2007, declara el **Conveni de Lanzarote** per a la protecció dels infants contra l'explotació i l'abús sexual; Espanya el ratifica el 2010.
- **Codi Penal** (Llei Orgànica 1/1995, de 23 de novembre): Art 1-11 De les garanties, penes i de l'aplicació de la Llei Penal tipifica els **Delictes contra la Llibertat i la indemnitat sexual del Menor**. Aquesta norma ha estat modificada en matèria de llibertat sexual el 2015 i el 2021 (arts. 178-194, 443 i 450), i ha explicitat, en aquest darrer article, el deure d'impedir delictes.

El Codi Penal castiga totes les conductes de naturalesa sexual en les que estigui present o hi participi un menor de setze anys, amb l'única excepció que siguin consentides i realitzades amb una persona d'edat i maduresa similar.

- **Llei Orgànica 8/2021**, de 4 de juny de **Protecció Integral a la Infància i l'Adolescència davant de la Violència**: suposa la modificació parcial d'un important corpus jurídic detallat en l'apartat de Disposicions Finals: <https://www.boe.es/eli/es/lo/2021/06/04/8/con>
Estableix l'obligatorietat, abans assenyalada, de comunicació i el requisit imprescindible de no tenir antecedents penals per delictes contra la llibertat i la indemnitat sexual (agressió, abús, assetjament, exhibicionisme, provocació sexual, prostitució, explotació, corrupció de menors o tracta d'éssers humans), acreditant-ho oportunament mitjançant la presentació de certificat oficial expedit pel Ministeri de Justícia, per poder exercir funcions que impliquin el contacte amb menors.
- **Llei Orgànica 10/2022**, de 6 de setembre, de **Garantia integral de la llibertat sexual**. <https://www.boe.es/eli/es/lo/2022/09/06/10/con>
- **Protocol marc d'actuacions en casos d'abusos sexuals i altres maltractaments greus a menors**, signat per institucions civils jurídiques i institucionals de Catalunya, 13 de setembre de 2006.

2.3- Marc legislatiu canònic

A més del **CODI DE DRET CANÒNIC** de 1983, que ha estat reformat (8 de desembre de 2021) en el seu Llibre VI sobre les sancions penals a l'Església; hi ha altres documents que marquen la manera de procedir en el cas dels delictes comesos per clergues, membres de congregacions religioses o laics/ques que tinguin contacte amb menors en institucions religioses. Els documents més importants són:

- Motu proprio ***Sacramentorum sanctitatis tutela***, de l'any 2001 (Joan Pau II), modificat amb les noves normes de 2010 (Benet XVI).
- **Normes sobre els delictes més greus reservats per a la Congregació per a la Doctrina de la Fe** (Benet XVI, 2010), que modifica el document anterior augmentat l'edat de la víctima als 18 anys i equipara la persona amb ús de raó imperfecta als menors d'edat.
- **Carta circular de la Congregació per a la Doctrina de la Fe a les Conferències Episcopals** (3 de maig de 2011): Línies Guia sobre els casos d'abús sexual de menors per part del clergat.
- **Institució de la Comissió Pontifícia per a la protecció de menors** (24 de març de 2014).
- **Directives de la Comissió Pontifícia per a la Protecció de menors** de 2015.
- **Motu proprio "Como una mare amorosa"** (Francesc, 4 de juny de 2016).
- **Carta al Poble de Déu** (Francesc, 20 d'agost de 2018).
- Motu proprio ***Vos estis lux mundi***, actualitzat a 25 de març de 2023.
- **VADEMÈCUM: sobre algunes qüestions processals davant dels casos d'abús sexual a menors comesos per clergues** (Dicasteri per a la Doctrina de la Fe, 5 de juny de 2022):
https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20200716_vademecum-casi-abus_sp.html
- **Llibre VI del CIC**: Les sancions penals a l'Església, cànons 1311-1399.
- **Protocol de Prevenció i Actuació enfront a Abusos Sexuals i altres normes** de conducta promulgades per l'autoritat corresponent de la CONFER, instituts de Vida Consagrada o de les Diòcesis.

- **Protocol d'Actuació segons la legislació de l'Estat- Conferència Episcopal Espanyola- Secretaria General- Servei Jurídic (juny 2010).**
- **Protocol d'actuació de l'Església a Espanya per tractar els delictes més greus comesos contra la moral per part de clergues (modificat d'acord amb les noves Normes de la Santa Seu i aprovat per la Junta Episcopal d'Assumptes Jurídics en la reunió 267, de 22 de juliol de 2010, Conferència Episcopal Espanyola).**
- **Instrucción de la Conferencia Episcopal Española sobre abusos sexuales (2023).**

D'acord amb aquesta normativa, si aquests delictes fossin comesos per clergues o laics amb missió i responsabilitat eclesial, aquests serien tractats tant des del Codi Penal com per les normes del Dret Canònic.

Els delictes que, per la seva gravetat, es reserven al judici del **Dicasteri per a la Doctrina de la Fe**, són:

- 1r Els delictes contra el sisè manament comesos per un clergue amb un menor de 18 anys. S'equiparà a menor la persona que habitualment té un ús imperfecte de la raó;
- 2n L'adquisició, la retenció o la divulgació, amb un fi libidinós¹, d'imatges pornogràfiques de menors per part d'un clergue en qualsevol forma i amb qualsevol instrument.

A més, tenint en compte el cànon 1398, el membre d'un institut de vida consagrada o d'una societat de vida apostòlica, i qualsevol fidel que gaudeixi d'una dignitat o exerceix un ofici o una funció a l'Església, si comet un dels delictes enumerats en el cànon 1398 §1 o en el cànon 1395 §3, ha de ser castigat segons el cànon 1336 §2-4 i amb l'afegit d'altres penes en proporció a la gravetat del delicte.

Les sancions per a aquests delictes s'han d'ajustar a la gravetat dels fets i poden arribar a ser la dimissió o la deposició de l'estat clerical per als sacerdots i les repercussions a què donin lloc per als laics.

En relació a aquests delictes, també es considera la figura d'acció dolosa (cànon 1378 §1), de comissió culposa (omissió de la deguda diligència, cànon 1378 §2), de concurs en el delicte (cànon 1328) i temptativa de delicte (cànon 1329), així com la resta de circumstàncies que puguin concórrer en la comissió del delicte (cànon 1321-1327).

Seguint el Motu proprio "*Vos estis lux mundi*", que indica l'obligació de col·laborar en les investigacions civils i canòniques, tant administratives com penals

¹ Entenem amb "finalitat libidinosa" el que disposa "*Vos estis lux mundi*": "material pornogràfic infantil: qualsevol representació d'un menor, independentment dels mitjans utilitzats, involucrat en activitats sexuals explícites, reals o simulades, i qualsevol representació d'òrgans sexuals de menors amb finalitats predominantment sexuals" (art. 1 § 2).

dirigides contra un clergue, religiós o laic amb responsabilitat, es perseguirà qui interfereixi o eludeixi participar en aquestes accions, imposant-li també la pena corresponent.

S'ha de facilitar poder denunciar, seguint també les orientacions de la Conferència Episcopal Espanyola (CEE) a **“les línies guia de l’Esborrany de Decret General sobre els abusos sexuals de menors i persones vulnerables”**: *“S’establirà una oficina a cada diòcesi o a cada província eclesiàstica –també en les circumscripcions constituïdes per instituts de vida consagrada o societats de vida apostòlica clericals de dret pontifici amb activitat a les diòcesis espanyoles–, per tal de facilitar i assegurar que les notícies o les denúncies sobre possibles abusos sexuals a què es refereix el Motu proprio “Vos estis lux mundi” siguin tractades en temps i forma d’acord amb la disciplina canònica i civil, respectant els drets de totes les parts implicades”*.

3. PREVENCIÓ DE L'ABÚS

3.1.- Selecció del personal i els col·laboradors

L'acció preventiva comença amb la selecció de les persones implicades en la pastoral i la docència, així com en altres activitats ordinàries o extraordinàries organitzades per la pròpia Diòcesi, a través de les seves Delegacions Episcopals, les Càritas o les Parròquies; s'hi inclouen des dels sacerdots i seminaristes majors, als voluntaris, passant pels formadors, professors, catequistes, monitors d'activitats pastorals, entrenadors, personal d'administració i serveis dels centres educatius i tots aquells que potencialment tinguin contacte amb menors.

Aspectes importants de la selecció:

- Obligtorietat de la presentació del **Certificat Negatiu del Registre de Delinqüents Sexuals** per a totes aquelles persones que desenvolupin o hagin de desenvolupar la seva activitat professional o voluntària amb menors en l'àmbit de les institucions i/o activitats de la diòcesi. És convenient que aquest document es renovi després d'un temps prudencial d'exercici de l'activitat, establint-lo entre un i dos anys.
- Els sacerdots, religiosos i laics que participin en aquestes activitats rebran una formació bàsica sobre abusos sexuals, per tal que coneguin les normes que regeixen a la Diòcesi, a més a més, de sensibilitzar-los i comprometre'ls a treballar a favor de la protecció dels menors i potenciar la cultura del bon tracte en les estructures diocesanes.
- És convenient que tots els que col·laborin a la Diòcesi en tasques pastorals, formatives i assistencials, ja siguin ordenats, persones en procés formatiu, treballadors o voluntaris signin un document de Responsabilitat Personal en què explícitament manifestin:
 1. El **rebuig personal** a tot tipus de maltractament o abús ja sigui físic, psicològic o sexual.
 2. Que coneix la **doctrina de l'Església i les normes diocesanes** sobre el tracte amb menors i persones vulnerables i que, per tant, la persona que no compleix les normes incorre en un delictes que atempta greument contra la Llei de Déu, les normes eclesials i la legislació civil.
 3. Que ha estat informat sobre totes aquestes lleis i el compromís dels organismes diocesans d'informar les autoritats eclesiàstiques i civils del seu incompliment.

4. Que, si cometés qualsevol acte d'aquest tipus, ho faria enganyant i traint la voluntat de l'Església, sent responsable dels seus actes i assumint-ne les seves conseqüències.
5. Que coneix el Codi de Bones pràctiques vigent a la diòcesi i es compromet a complir-lo íntegrament.
6. El firmant també es compromet a participar en les activitats de formació bàsica i d'actualització en matèria de Protecció de menors (Drets de l'Infant, maltractament infantil, prevenció, identificació i actuació en casos d'abusos sexuals a menors) que s'organitzin; sent aquesta formació de caràcter obligatori per a totes les persones que intervinguin amb menors (sacerdots, religiosos/es, laics, professors, catequistes, monitors,...).

És important l'entrevista personal, tant als treballadors com als voluntaris, la persona encarregada de realitzar la selecció explorarà, a través d'aquesta entrevista, la motivació, els interessos i les expectatives dels possibles candidats sobre el seu lloc i funcions a realitzar.

Sempre s'informarà de totes les normes vigents a la Diòcesi i que tinguin relació amb el tracte directe amb menors, així com l'obligatorietat de regir-s'hi i les sancions previstes en cas d'incompliment.

3.2.- El Servei Diocesà d'atenció als abusos de menors i adults vulnerables

El *Servei Diocesà d'atenció als abusos de menors i adults vulnerables* va ser erigit pel bisbe diocesà el 29 de maig de 2020 (Decret 07/2020), atenent la sol·licitud del Sant Pare Francesc que en el motu proprio *Vos estis lux mundi* de 25 de març de 2018, on es demana que a les diòcesis s'estableixin de forma individual o col·lectiva “un o més sistemes estables i fàcilment accessibles al públic per presentar els informes, incloent eventualment a través de la creació d'un ofici eclesiàstic específic”; a l'acord pres la CXV Assemblea Plenària de la Conferència Episcopal Espanyola dels dies 2 al 6 de març de 2020 de crear oficines destinades a la recepció d'informes relatius a conductes que podrien ser constitutives de delictes d'abusos sexuals; i a l'acord pres per la Conferència episcopal Tarraconense a les reunions núm. 233bis i 234 de 5 de març i 21 d'abril de 2020, respectivament, de crear aquestes oficines a nivell diocesà.

El Servei diocesà està format per un equip multidisciplinari d'especialistes en matèria de dret, psicologia, psiquiatria, mediació i atenció i acompanyament pastoral i espiritual.

Aquest equip és l'encarregat de realitzar les tasques d'acollida, escolta i acompanyament, i poden rebre denúncies, però no és l'encarregat del seu tràmit que és competència dels òrgans jurídics diocesans.

El Servei diocesà per a la recepció d'assessorament, informes i denúncies d'abusos sexuals a la Diòcesi consta a la pàgina web del Bisbat en el Portal de transparència i es pot contactar amb ell a través del correu electrònic: atenciovictimes@bisbatdeterrassa.org.

3.3.- Programes de Formació Contínua per a la Protecció de Menors

Tots els agents pastorals (sacerdots, seminaristes, catequistes, voluntaris,...) que col·laboren en les diferents activitats organitzades per institucions diocesanes (catequesi, pastoral vocacional, pastoral missionera, pastoral familiar, Càritas, campaments diocesans, etc.), així com el personal docent i d'administració i serveis de les escoles diocesanes i parroquials, han de rebre formació en matèria de protecció de menors per tal que es compleixin els objectius de realitzar una prevenció primària efectiva i es creïn espais segurs en què els menors, i les persones equiparables legalment, puguin formar-se, conèixer i desenvolupar-se de manera integral, sentint-se protegides.

Els programes formatius, organitzats per la pròpia Diòcesi, per la Conferència Episcopal Espanyola o per altres institucions eclesials o civils, comprendran diferents àrees temàtiques:

- marc jurídic civil i canònic
- enfocament intercultural sobre la infància
- conceptualització de l'abús i els seus tipus
- factors de risc i de protecció
- indicadors d'abús i la seva avaluació
- conseqüències de l'abús
- aspectes preventius i codis de bones pràctiques
- riscos en entorns digitals: identitat digital; *bullying*, *grooming*, *sexting*; riscos difícils de detectar: videojocs, reptes, moviments favorables a la corrupció de menors (moviment MAP)
- atenció a les víctimes, famílies, victimaris i comunitats afectades (acompanyament psicològic, jurídic, espiritual i pastoral)
- perspectiva teològica de l'abús: víctimes i victimaris
- justícia restaurativa: justícia retributiva / justícia restaurativa; tipus de processos en justícia restaurativa: mediació penal en el context eclesial, reunions de restauració, conferències grupals i cercles de sentències; el procés restauratiu

És convenient actualitzar periòdicament aquests programes de formació, de manera que responguin a les necessitats de les institucions diocesanes, comunitàries i de la societat en general, adaptant-se a les possibles reformes legislatives.

3.4.- Codi de Bones Pràctiques

Com a base de la convivència dins de les institucions diocesanes i d'acord amb els principis continguts en aquest protocol diocesà, s'ha establert el següent codi de bones pràctiques:

1. Les mostres físiques d'afecte han de ser evitades en la mesura que sigui possible, i en tot cas, han de ser amb mesura i respectuoses i mai no han de ser ni semblar desproporcionades.
2. S'ha de respectar la integritat física del menor, de manera que se li permeti rebutjar activament les mostres d'afecte, encara que siguin benintencionades.
3. S'ha d'evitar estar tot sol amb menors en despatxos, sagristies, sales de catequesi, procurant sempre que les portes estiguin obertes, facilitant l'escolta i la visió als altres.
4. Si s'ha d'examinar un menor malalt o ferit, sempre es farà en presència d'un altre adult.
5. Si es dona una situació inusual en què hom es quedi tot sol amb un menor o s'hagi tingut un contacte físic rellevant per raons sanitàries o disciplinàries, s'informarà els pares
6. Les comunicacions privades amb menors es faran en entorns visibles i accessibles per als altres; es recomana que les portes en els despatxos siguin envidrades, tant en les de sacerdots com directors, professors, formadors i animadors de grups d'infants i adolescents. No s'ha de permetre que menors d'edat entrin a l'habitació o àrees privades d'un prevere, i en el cas que sigui a la rectoria, haurà d'estar acompanyat per un altre adult.
7. En referència al sagrament de la reconciliació o l'acompanyament espiritual amb un menor, s'ha de fer en un espai on un tercer pugui veure-ho amb claredat.
8. Les portes restaran obertes mentre hi hagi a l'interior d'una estança un menor; sent coherents amb la política de "portes obertes", també es poden cercar espais oberts que faciliten la presència d'altres persones.
9. Estan prohibits els jocs, bromes o càstigs que puguin ser violents o tenir una connotació sexual, evitant qualsevol conducta que impliqui contacte físic íntim, besar-se o despullar-se.

- 10.** Com a conseqüència de la prohibició del càstig físic, també estan prohibides les quintades o jocs que impliquin actes vexatoris, denigrants o sexistes.
- 11.** S'ha d'informar i es demanarà autorització materna/paterna signada sempre que es facin sortides, convivències, excursions, campaments i altres activitats que suposin que els menors dormin fora de casa. S'ha d'assegurar un nombre suficient d'acompanyants i distribuir les habitacions per sexes. Per norma general, els adults no compartiran habitació o altre tipus d'estança amb adolescents o infants en les convivències, acampades i viatges. Ara bé, si és necessari compartir habitació amb menors han de ser sempre dos o més adults. És recomanable convidar alguns pares a participar-hi, fins i tot amb una presència activa.
- 12.** S'ha de respectar la intimitat a les dutxes, lavabos i vestidors quan els utilitzin menors. En cas que s'hi hagi d'entrar, sempre per una raó justificada, és convenient que hi entrin dos adults del mateix sexe que els menors. També es recomana respectar la distància personal mentre s'estigui a l'estança.
- 13.** Quan les activitats acadèmiques i/o pastorals requereixin la comunicació o la trobada fora del context habitual, ja siguin presencial, correu electrònic, telèfon mòbil, xarxes socials o un altre canal aliè als oficials del centre, parròquia o grup, s'implementaran mecanismes de control parental. A més a més, sempre que s'utilitzi algun d'aquests mitjans per a convocar o coordinar activitats, els pares han de rebre els missatges.
- 14.** És motiu immediat de cessament en l'activitat pastoral o educativa qualsevol relació sentimental, consentida o no, d'un adult amb menors d'edat (infants, preadolescents i/o adolescents).
- 15.** Els sentiments d'afecte o enamorament cap a sacerdots, catequistes, professors o monitors sovint responen a la consideració de l'adult com un ídol. L'adult ha de tenir consciència i saber que les situacions derivades d'aquestes percepcions i sentiments sempre seran responsabilitat seva; per tant, sota cap circumstància s'ha de correspondre o insinuar, de manera que s'estableixin, de manera inequívoca i efectiva, uns límits adequats de comportament, relació i valoració cap als menors.
- 16.** No s'han de fer captures privades d'infants i adolescents. Sempre que es facin durant el desenvolupament d'activitats educatives, lúdiques i/o pastorals es prendran, si és possible, amb dispositius tècnics de la parròquia o centre educatiu. Els pares consentiran expressament per escrit la presa i ús d'imatges, i la parròquia o el centre diocesà que realitzi l'activitat serà responsable de la seva custòdia i ús.

Quan, durant el desenvolupament d'una activitat, es vulneri alguna d'aquestes normes, la persona responsable de l'activitat (sacerdot, director de centre, monitor...) i, si s'escau, la mateixa Diòcesi actuarà amb rapidesa i diligència. Aquesta actuació podrà anar, en funció de la gravetat, des de l'observació dels fets i el suggeriment de millora, a l'amonestació, obertura d'expedient, allunyament de l'activitat educativa, pastoral o ministerial, acomiadament i comunicació a les autoritats civils en els casos més greus.

4.- DETECCIÓ DE L'ABÚS

Les persones que treballen en l'àmbit pastoral i/o educatiu amb menors o persones vulnerables de la Diòcesi de Terrassa han de saber com poden identificar una situació de possible abús, per això, aquesta és una de les qüestions importants a tractar en la seva formació en matèria de protecció de menors.

La identificació d'una situació d'abús es realitza a través d'una sèrie d'**indicadors específics**, com poden ser els **físics**, la pròpia **revelació** o el **coneixement o comportament sexualitzat** d'un menor; i també indicadors inespecífics, que són més generals i que van associats a qualsevol situació de maltractament o abús a què hagi pogut haver estat exposat.

4.1. Indicadors específics

4.1.1. Indicadors físics

La presència d'aquests indicadors físics indiquen una alta probabilitat d'haver patit algun tipus d'abús. L'exploració d'aquests símptomes correspon als sanitaris, als que s'ha de recórrer sempre que es detecti embaràs, malaltia de transmissió sexual, lesions i/o dolor inexplicable o persistent a la zona genital, anal o pits, així com també esgarrapades, blaus o restes de fluids (sang o semen). Sempre que aparegui algun d'aquests símptomes es comunicarà als pares o tutors del menor, i serà necessària l'exploració immediata i, si pot ser, acompanyat el menor d'algun dels seus responsables.

4.1.2. Revelació de l'abús

Quan un menor comunica que està sent objecte d'abús sexual, o algú del seu entorn ho fa arribar, no s'ha de qüestionar o menystenir el testimoni, ja que l'experiència mostra que aquest és un dels indicadors més importants de la violència sexual. Aquesta comunicació es pot fer directament o indirecta; encara que no és freqüent la **revelació directa**, hem de saber que la persona que la recull ha de facilitar la seva expressió en un ambient de calma, acompanyant emocionalment el menor i evitant preguntes que corresponen a professionals sanitaris i judicials, davant la possible interferència a la possible investigació i el fenomen de la *victimització secundària*.

La **revelació indirecta** és més freqüent en infants més petits o més introvertits, de manera que expressen que alguna cosa ha passat o està passant a través del dibuix, relats escrits, preguntes sobre sentiments o relacions personals, o situant el que ha passat en una tercera persona.

Davant d'una revelació és molt important actuar de la manera adequada, en general, l'escolta s'ha de fer en un lloc adequat, respectant els temps de l'infant

o adolescent, evitant interrompre'l, i en un context d'escolta, recolzament i disposició a ajudar.

Aquesta seria una de les poques situacions en què es recomana evitar la presència d'altres persones.

Com actuar davant la revelació de l'abús

- a) Mostrar sensibilitat a les necessitats de l'infant o la persona vulnerable, entenent que quan un menor confia el seu secret o mostra clarament el que està passant, la tasca primera i principal és donar-li recolzament. Una persona abusada és vulnerable, un menor més, i necessita sentir que se'l creu i per això li expressarem explícitament la nostra disposició a escoltar-lo i ajudar-lo, evitant així amplificar el seu patiment i ansietat.
- b) No s'ha de posposar la revelació, és a dir, se l'escoltarà en el moment que ha triat per comunicar què ha passat o està passant.
- c) Mantenir la calma i tenir una actitud d'escolta activa: comportar-se amb calma i comprensió mostra al menor que podem acceptar el relat i això l'anima a explicar què ha passat. Es recomana no interrompre ni evidenciar les nostres emocions (còlera, estupefacció, indignació...). Tampoc no hem de dirigir la conversa, és a dir, no preguntarem com si fos un interrogatori, ni jutjarem, ni etiquetarem.
- d) Donar recolzament i confiança, controlar la reacció emocional normal en una situació com aquesta, comporta ser molt mesurats a l'hora de recollir la informació; per això, les preguntes han de ser obertes i generals (només cal conèixer els fets, sense entrar en qüestions específiques). És important tenir en compte que anar al detall pot generar vergonya, incomprensió o culpa en els menors i en aquell moment cal que senti una actitud d'escolta, recolzament i ajuda.
- e) Ser conscients del que cal dir i del que no cal dir al menor:
- f) **Cal dir-li:** que es confia en el que diu i que ha fet bé d'explicar-ho. Que és valent i que no és culpable del que ha passat. Que el que ha passat és una cosa dolenta i que les coses dolentes s'han de dir, no poden ser un secret. Que es parlarà amb els seus pares i altres persones que l'ajudaran. Animar-lo a parlar amb persones amb qui se senti bé.
- g) **El que no cal fer o dir:** no es pot demanar detalls en el relat inicial que podrien distorsionar-lo. No prometre res que no es pugui complir, inclòs el fet de guardar el secret. No es qüestiona el relat del menor; no es tracta de valorar la versemblança del que relata.

- h) Ser sincers i avançar-li el que es farà; això suposa respondre afirmativament i negativament a les preguntes, donar l'explicació oportuna i reconèixer que no sabem res més, quan sigui el cas. A més, s'orientarà l'infant o l'adolescent a l'estatus de seguretat perduda per l'abús, referenciant les figures paterna i materna i els professionals que puguin ajudar-lo com a facilitadors en la recuperació del seu equilibri emocional.
- i) Posar per escrit el que l'infant o adolescent ha relatat tan aviat com sigui possible, reflectint la data, lloc i hora, procurant recollir el més textualment possible allò que s'ha relatat i explicant també l'actitud del menor (nivell de moviment físic, mirada, malestar físic, sentiments, fluïdesa del relat, pauses, contenció o expressió emocional,...).
- j) Informar immediatament els pares del que ha manifestat el seu fill, orientant-los com han de procedir (conveniència de la realització d'una exploració mèdica i formulació de la denúncia, evitant el contacte amb altres professionals inicialment); oferint-los recolzament psicològic i espiritual i assistència jurídica, a més de l'acompanyament de la institució en la que ha passat els fets, en les persones encarregades a la Diòcesi.
- k) Informar del que ha passat al delegat de la diòcesi encarregat d'aquesta àrea a la Diòcesi, sempre que els pares o tutors hagin consentit la comunicació de la informació, que es posarà a la seva disposició en un termini inferior a 24 hores des del moment en què es tingui coneixement dels fets i s'interessarà per l'evolució al llarg de tot el procés.

4.1.3. Indicadors sexuals

En aquesta àrea ens referim a conductes sexualitzades o auto-erotitzades que no són freqüents en infants i/o adolescents:

- Coneixements sexuals precoços o inadequats a l'edat, tenint en compte que no és el mateix abús que negligència.
- Conductes sexualitzades distingint entre infants menors de 12 anys i adolescents:
 - A. Infants menors de 12 anys:
 - Erotització en les interaccions amb altres (intents de seducció), apropament íntim, exhibicionisme i preguntes inadequades
 - Masturbació compulsiva
 - Apropaments peculiars
 - Intents de petons inadequats

B. Adolescents:

- Erotització en les interaccions amb altres
- Ús de la força física o la coerció psicològica per accedir sexualment a altres
- Promiscuïtat, prostitució
- Excessiva inhibició sexual

4.2. Indicadors inespecífics

Són coneguts també com indicadors de baixa capacitat predictiva, ja que poden aparèixer com a reacció a diverses situacions potencialment estressants o traumàtiques per als menors:

- Síntomes psicossomàtics (mal de cap o abdominal, cansament, insomni,...).
- Por a estar sol o amb una persona determinada.
- Problemes d'alimentació (anorèxia, bulímia) o son (intensa activitat onírica, malsons, desvetllaments nocturns).
- Expressió emocional d'ansietat, depressió, agressivitat, vergonya...
- Rebuig al contacte físic i/o mostres d'afecte en la relació habitual.
- Resistència a despullar-se o dutxar-se.
- Conductes auto-lesives.

5.- ACTUACIÓ DAVANT L'ABÚS

5.1. El procés canònic

Complint amb la normativa vigent, tant civil com canònica, sempre que es tinguin sospites fonamentades o notícia d'un possible cas d'abús dins de qualsevol de les institucions diocesanes o de la vida religiosa (Seminaris, Col·legis, Parròquies, Càritas, activitats pastorals o lúdiques organitzades per Delegacions Episcopals o qualsevol altra que estigui dins de l'àmbit de responsabilitat) s'activarà el protocol d'actuació previst.

Aquesta manera de procedir, es regeix pels principis bàsics de **protecció**, tant de la integritat física com psíquica (evitant la doble victimització) i moral, així com de la seva identitat; **informació als pares o tutors legals i mobilització i oferiment dels recursos necessaris** per al seu assessorament, atenció i acompanyament en el procés judicial i personal, tant a la víctima com a la seva família.

A més, en cas de donar-se aquesta situació dins d'una institució eclesiàstica i seguint la norma canònica, s'actuarà d'acord amb la norma establerta, de manera que l'Ordinari, en funció del fonament de la denúncia i mitjançant un decret, la desestimarà o obrirà una investigació prèvia. Aquest decret ha de determinar el sacerdot que se n'encarregarà, sent idoni aquell llicenciat en Dret Canònic i que tingui coneixements psicològic-psiquiàtrics; també nomenarà un altre sacerdot que exercirà de notari, dos assessors –experts en matèries jurídiques i psicològic-psiquiàtriques–, podent, a més a més, nomenar una persona que acompanyi la persona que denuncia i els seus familiars per garantir-ne l'acompanyament.

Durant el temps que duri la investigació prèvia, i fins i tot quan conclougui, es poden prendre mesures cautelars i els observadors han de vetllar pel seu compliment.

Un cop conclusa aquesta fase, l'Ordinari emetrà un nou decret, i podrà arxivar-ne la causa quan no s'hagi acreditat suficientment, no es pugui concloure o no s'hagi acreditat la imputabilitat, en tot cas es pot reobrir si sorgissin noves denúncies; o procedir a l'enviament de l'expedient al Dicasteri per a la Doctrina de la Fe, fins i tot havent prescrit. En cas d'existir procediment en la jurisdicció civil, es pot interrompre la investigació canònica i, sempre que sigui procedent, s'informarà el Ministeri Fiscal i es col·laborarà amb les autoritats civils.

5.2. Línies guia d'actuació canònica

És necessari que totes les persones que treballen en el *Servei Diocesà d'Atenció als abusos de menors i persones vulnerables* coneguin el procediment canònic que s'inicia un cop es té notícia d'un possible cas d'abús o se'n rep una denúncia.

Les pautes generals a tenir en compte durant la tramitació són les següents:

- Garantir l'interès superior del menor.
- Treballar per a la reparació de cada persona involucrada.
- Recopilar el testimoni de la víctima sense demora i d'una manera apropiada per al propòsit i per evitar-li major dany.
- Il·lustrar la víctima sobre els seus drets i com procedir, incloent-hi la possibilitat de presentar proves i sol·licitar ser escoltats, directament o a través d'un intermediari.
- Informar la víctima, si així ho sol·licita, dels resultats de les etapes individuals del procediment.
- Encoratjar la víctima a recórrer a l'assistència de consultors civils i canònics.
- Preservar la víctima i la família de qualsevol intimidació o represàlia.
- Protegir la imatge i l'esfera privada així com la confidencialitat de les dades personals de la part perjudicada.

Sempre s'ha de garantir la **presumpció d'innocència**, protegint la reputació de la persona sospitosa. Llevat que hi hagi raons serioses per el contrari, la persona sospitosa ha de ser informada amb rapidesa dels càrrecs que se l'imputen per poder-se defensar, tenint en compte el c. 1728 §2. Se li informará de la conveniència d'utilitzar l'assistència de consultors civils i canònics. També se li oferirà assistència espiritual i psicològica.

Quan hi hagi motius per creure que els delictes es poden repetir, es prendran sense demora les mesures cautelars oportunes, ja des de la fase d'investigació prèvia, quan hi ha víctimes menors o persones que habitualment tenen ús imperfecte de la raó a la que el dret reconeix igual tutela.

Tot ha de quedar per escrit i arxivat en el *Servei Diocesà d'atenció als abusos de menors i persones vulnerables*.

5.3. La justícia restaurativa

L'abús sexual produeix un dany psicològic, moral i espiritual en les persones que el pateixen que, en molts casos, no s'arriba a curar degut fonamentalment al tipus de processos judicials en què, les persones que denuncien, poden arribar a sentir-se excloses.

Per aquesta raó, l'Església, que és Mare, ha de treballar activament i promoure un altre estil a l'hora de fer una atenció integral a aquestes persones, de manera

que el seu acompanyament, sempre que les parts vulguin, perjudicat i denunciat, pugui tancar el procés d'una manera restaurativa.

Howard Zehr, un dels pioners en el camp de la justícia restaurativa, considera *“el procés restauratiu com un procés que involucra, en la mesura del possible, els afectats pel delicte per així, col·lectivament, identificar i abordar els danys, les necessitats i les obligacions per tal de curar i fer les coses bé”*.

La justícia restaurativa implica activament l'ofensor, el perjudicat i els seus entorns, també les institucions i la comunitat. En són característiques fonamentals:

- En el centre hi ha la persona, el que ha passat i el dany que això li ha causat.
- L'entorn institucional tracta de qualificar el dany que ha patit la víctima i així determinar de quina manera es pot compensar.
- Es busca reduir la condemna que ha de complir l'ofensor, a través de la reconciliació i el treball per buscar una harmonia i el perdó.
- Cal que les parts es reunixin per a buscar solucions.
- Es realitza un treball, no només de reparació, sinó també de prevenció.

Són objectius de la justícia restaurativa, i que l'Església els assumeix com a propis, els que enumerem a continuació:

- a) Donar recolzament a les víctimes, donar-los una veu, motivar-les a expressar les seves necessitats, permetre-les participar en el procés de resolució i oferir-los ajut.
- b) Reparar les relacions malmeses pel delicte i el pecat.
- c) Denunciar el comportament criminal com a inacceptable i reafirmar els valors i principis de l'Església.
- d) Motivar la responsabilitat de totes les parts relacionades, especialment de l'ofensor i de la institució on s'ha produït el dany.
- e) Identificar resultats restauratius i directes.
- f) Reduir la reincidència motivant el canvi de l'ofensor, facilitant-ne la reintegració a l'Església i la seva conversió.
- g) Identificar els factors que causen o faciliten la comissió dels delictes i informar els responsables, Ordinari i Superior major, perquè implementin estratègies preventives, de detecció eficaç i d'actuació en casos de sospita o denúncia.

BISBAT DE TERRASSA

ANNEX I

**DECLARACIÓ PERSONAL RESPONSABLE DE REBUIG
A L'ABÚS SEXUAL A MENORS I ADULTS VULNERABLES
I ADHESIÓ A LA PREVENCIÓ I ACTUACIÓ
A LA DIÒCESIS DE TERRASSA**

Jo, Sr. / Sra.:

amb **activitat pastoral / docent / col·laborador** com a

.....
a la Parròquia / Col·legi de/ Institució de

arxiprestat de, pertanyent a la **diòcesi** de Terrassa.

En conformitat amb el que estableix el "PROTOCOL DE PREVENCIÓ I ACTUACIÓ DAVANT D'ABUSOS SEXUALS A MENORS I ADULTS VULNERABLES" vigent i publicat a la Diòcesi de Terrassa, on s'explicita l'**acceptació** per part dels agents de pastoral i les persones col·laboradores en les parròquies, col·legis i altres institucions diocesanes, l'activitat de les quals implica activitats amb infants i adolescents menors d'edat, **de les condicions de selecció de personal i actuacions de prevenció i gestió davant de possibles casos d'abusos sexuals a menors i adults vulnerables,**

DECLARO QUE ACEPTO VOLUNTÀRIAMENT I RESPONSABLE aquestes condicions, que són:

- Soc coneixedor/a de l'existència i el contingut del "**PROTOCOL DE PREVENCIÓ I ACTUACIÓ DAVANT D'ABUSOS SEXUALS A MENORS I ADULTS VULNERABLES**" vigent i publicat per la diòcesi de Terrassa, i **manifesto el meu compromís d'acceptar-lo i seguir-lo.**
- Indico el meu compromís de **sol·licitar** a través de la diòcesi de Terrassa un **Justificant d'absència d'antecedents de delictes de naturalesa sexual** al Registre Central de Delinqüents Sexuals com a persona que tindrà responsabilitat professional o voluntària amb menors en l'àmbit de les institucions i les activitats diocesanes.
- **Manifesto** també de forma expressa:
 - el meu **rebuig personal a tota mena d'abús sexual**, especialment a menors i persones vulnerables.

- que **conec la doctrina i la posició de l'Església sobre aquest assumpte** i que, per tant, sé que la persona que incorre en aquest tipus de delictes manifesta una conducta greument contrària a la llei de Déu i a les normes eclesials.
- que entenc que la **conducta** de l'agressor sexual a menors és també **delictiva segons la legislació penal de l'Estat** i que **he estat informat de les lleis vigents** en aquesta matèria.
- que si cometés qualsevol acte d'abusos a menors ho faria enganyant i traint la voluntat de l'Església, sent **responsable únicament i exclusivament jo mateix** com a realitzador/a d'aquests actes.
- En el meu **procés de selecció / elecció** com a agent de pastoral, docent, monitor, voluntari o col·laborador amb la diòcesi per a realitzar activitats educatives, esportives, recreatives, assistencials o pastorals amb menors o persones vulnerables, accepto com a **preceptiva una entrevista i diàleg directe** en què s'exposin clarament els aspectes relatius als mètodes pastorals, precaucions, possibilitats, problemes i dubtes **sobre el treball amb els menors i adults vulnerables**, així com les cauteles preventives i els procediments d'actuació davant de casos hipotètics de denúncia d'abusos sexuals.
- Que conec **el Codi de Bones pràctiques** per la prevenció de l'abús de menors i persones vulnerables vigent a la Diòcesi i em comprometo a complir-lo íntegrament
- Expresso, també, la meva disposició i compromís a **participar en temes de formació sobre abusos sexuals a menors i adults vulnerables i les seves maneres conseqüents d'actuar davant d'ells** que, programats per la diòcesi amb la temporalitat que es consideri oportuna i impartits per experts, tindran com a destinataris tots aquells que treballin amb infants i adolescents, ja siguin sacerdots, religiosos o laics professors, catequistes, monitors i animadors de joves, oferint-se també aquesta formació a pares i tutors legals d'alumnes de col·legis diocesans o religiosos i de menors assistents a les catequesis i activitats parroquials.

Tot això ho signo a

A de de 20.....

Signat Sr. / Sra.:

BISBAT D TERRASSA

ANNEX II

INFORME DE NOTIFICACIÓ – ABÚS SEXUAL A MENORS I PERSONES VULNERABLES		
1	DADES DEL QUI NOTIFICA	DATA DE LA NOTIFICACIÓ
NOM I COGNOMS / NÚM. D'IDENTIFICACIÓ PROFESSIONAL		TELÈFON
ORGANISME		CENTRE DE TREBALL
DOMICILI		
PROVÍNCIA	MUNICIPI	CODI POSTAL
2	DADES DEL/LA MENOR (POSSIBLE VÍCTIMA D'ABÚS)	
NOM I COGNOMS		NACIONALITAT
DATA DE NAIXEMENT	DOMICILI DEL/LA MENOR O CENTRE ON ES TROBA ACTUALMENT	TELÈFON
PROVÍNCIA	MUNICIPI	CODI POSTAL
3	DADES DEL PARE / MARE / TUTOR	
NOM I COGNOMS		
DOMICILI		TELÈFON
PROVÍNCIA	MUNICIPI	CODI POSTAL
4	DADES DEL PARE / MARE / TUTOR	
NOM I COGNOMS		
DOMICILI		TELÈFON
PROVÍNCIA	MUNICIPI	CODI POSTAL
5	DADES DE LA PERSONA QUE INFORMA	
NOM I COGNOMS		
DATA DE NAIXEMENT	RELACIÓ O PARENTIU AMB EL/LA MENOR O LA SEVA FAMÍLIA (POT SER UN PROFESSIONAL)	TELÈFON
PROVÍNCIA	MUNICIPI	CODI POSTAL
6	DADES DE LA SITUACIÓ OBSERVADA assenyalant la data de les observacions	

<p>TRANSCRIPCIÓ, EL MÉS LITERAL POSSIBLE, DEL QUE HA VERBALITZAT / MANIFESTAT EL/LA MENOR, EN EL SEU CAS.</p> <p>Context o situació en què es produeixen aquestes verbalitzacions. O es fan dibuixos o documents gràfics pel menor.</p>			
INDICADORS OBSERVATS EN EL MENOR			
7	DADES RELATIVES AL PRESSUMPTE AGRESSOR (SI ES CONEIX)		
RELACIÓ AMB EL MENOR		SITUACIÓ D'ACCESSIBILITAT	
		- TÉ CONTACTE AMB EL/LA MENOR - NO TÉ CONTACTE AMB EL/LA MENOR	
OBSERVACIONS			
APORTACIÓ DE LES DADES QUE ES CONEIXEN:			
NOM i COGNOMS		DOMICILI, TELÈFON	
SEXE (H, M)	DATA DE NAIXEMENT / EDAT	NIVELL EDUCATIU	PROFESSIÓ
INFORMACIÓ ADDICIONAL			
S'ACOMPANYARÀ LA INFORMACIÓ O LES DADES RELLEVANTS QUE HI HAGI SOBRE: (Assenyalar els informes que s'adjunten)			
AQUEST INFORME DE NOTIFICACIÓ, AIXÍ COM ELS ALTRES DOCUMENTS QUE S'HI ADJUNTEN, ES TRAMETRAN A: ☐ FISCALIA ☐ BISBAT DE			
UTILIZANT ELS MITJANS ADIENTS, CONFORME AL GRAU DE CONFIDENCIALITAT DE LES DADES QUE CONTENEN (LOPDGP).			

BISBAT DE TERRASSA

ANNEX III

MODEL D'AUTORITZACIÓ DE TRASLLAT D'INFORME

AUTORITZACIÓ DELS REPRESENTANTS LEGALS DEL MENOR O PERSONA VULNERABLE VÍCTIMA D'ABÚS SEXUAL PER A LA TRAMESA D'INFORMACIÓ A LA FISCALIA

Jo, Sr. / Sra.....,
amb D.N.I.
en qualitat de mare / pare / tutor del/la menor,
amb D.N.I. i domicili a efecte de
notificacions a.....

Dono el meu consentiment a la tramesa de la informació que resulti necessària des de la seva Entitat a la Fiscalia per tal que es puguin realitzar les accions que l'autoritat competent consideri oportunes tenint en compte la legislació vigent.

A, a de de

Signat:

(Persona interessada o el seu representant legal quan escaigui)